

CİLT 1, SAYI 3, MAYIS 1973

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

görüş

GÖRÜŞ MAYIS 1973

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Bültenidir.

Sahibi ve Sorumlu Nesriyat Müdürü:

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Feyyaz Berker

Yazı İşleri Müdürü: Cem Duna

Basıldığı Yer: Nurtan Matbaası - İstanbul

Adres: Cumhuriyet Cad. Dörtler Ap. 18/2. Elmadağ - İstanbul.

Telefon : 46 24 12

”GÖRÜŞ”leriniz

Daha iyiye gidebilmek için...

Derneğimizin yayınları içinde «GÖRÜŞ»ün yeri küçük ama, görevi nedeniyle önemli.

İlk sayımızda da belirttiğimiz gibi, iş adamının içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde ona bazı mesajlar iletmeye çalışmak... bunlar bazen Derneğin faaliyetleri ile ilgili, bazen de dış dünya ile ilgili.

«GÖRÜŞ», ailenin «çocuktan al haberi» sözünü bir kez daha doğrulayan ferdi.

«GÖRÜŞ» hiçbir zaman boyut olarak büyüyecek, ama görevini daha iyi yapmalı... Bugünden ileriye gitmeli, bakışı genişlemeli. Bu ilerlemede en önemli yol gösterici «GÖRÜŞ»ü çok kısa sürede okuyup daha çok mesaj almak isteyen sizler olmalısınız.

«GÖRÜŞ»ün elinden tutmak hepimizin görevi. Bu anlayış içinde lütfen görüşlerinizi bildirin. Bekliyoruz.

DERNEK'te Yeni Gelişmeler

EKONOMİK DANIŞMA KURULU ÇALIŞMALARINA BAŞLADI

Türk sanayii ve iş aleml ile ilgili ekonomik konularda Derneğimize istişarî katkılarda bulunmak üzere kurulmuş bulunan Ekonomik Danışma Kurulu ilk toplantısını 12 nisan günü yapmıştır. Kurul faaliyetlerinin bir yönü ile ekonomimizin gelişmesi ile ilgili konularda programlı çalışmalar yaparken, diğler yönü ile çeşitli aktüel konularda Dernek görüşlerinin oluşmasında bilimsel temelleri gerçekleştirmeye yardımcı olacaktır.

Kurul'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden Prof. Dr. Halûk Cillov ve Prof. Dr. Nevzad Yalçıntaş, Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümünden Dr. Emre Gönensay ve tanınmış iş adamlarımızdan Hulki Alisbah, görev almışlardır.

Böylelikle, üniversite ve iş aleminin müştereken oluşturduğu bu kurulun faaliyetleri bilimselliği yanı sıra uygulamaya dönük tecrübeleri de kapsayacak ve çeşitli ekonomik sorunlara faydalı görüşleri ortaya koyabilecektir.

Yurt Dışındaki İşçilerimiz

Yurt dışındaki işçilerimizin 700.000'e ulaşan sayısı memleketimizin sosyo-ekonomik bünyesinde önemli gelişmelere yol açmaktadır. Aşağıda yurt dışındaki işçilerimizin kurmuş oldukları şirketler hakkında, Türk-Alman işbirliği ile yapılmakta olan bir araştırmanın amaçları özetlenmektedir.

★ İşçi Şirketlerinin Türkiye'nin İktisaden Kalkınmasına Katkıları.

Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerinin tasarrufları Türkiye'deki yatırımların finansmanında önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu tasarrufların Türkiye'deki sermaye birikimine artan ölçüde katılmaları ve yatırım haline dönüşme imkânlarının tespiti öncelik arz etmektedir.

★ Türkiye'ye Dönen İşçilerin Yeniden İntibaklarında (Re-integration) İşçi Şirketlerinin Rollerini.

Batı Almanya'da uzun süre kalan Türk işçilerinin Türkiye'ye dönüşlerinde topluma yeniden intibak edebilmeleri önemli bir sorundur. Bu in-

tibak sürecinde işçilerin kurdukları şirketler acaba ne ölçüde ve nasıl bir rol oynayabilirler? işçinin Türkiye’de kolay çalışma imkânı bulması ve tatmin edici bir gelire kavuşması onun topluma yeniden intibakını kolaylaştırıcı başlıca unsurlardır.

★ İşçi Şirketlerinin Sosyal Mobilitayı Sağlama Nitelikleri.

Şirket kuran ve bu şirketlere hissedar olan işçiler, sosyal gruplar açısından, nasıl bir değişiklik göstermektedir? İşçiler arasından yeni bir sevk ve idareci grubu doğmakta mıdır? İşçilerin kapital sahibi olma, kapitali paylaşmalarında işçi şirketlerinin nasıl bir araç olduğunun incelenmesi, sosyal mobilite ve daha sağlıklı bir sosyal bünye için yardımcı gözükmektedir.

★ İşçi Şirketleri Konusunda Ortaya Çıkan Aksaklıkların Giderilmesi ve Bu Şirketlerin Teşviki İçin Politikalar Tespiti.

Araştırmada, sadece mevcut durumun tespiti ile yetinilmeyecek ve fakat işçi şirketlerinin gelişmesini destekleyecek tedbirlerin tespitine çalışılacaktır. Bu tedbirlerin Federal Almanya ve Türkiye hükümetlerinin ilgili organlarının tatbik edebilecekleri nitelikte olmalarına özellikle dikkat edilecektir. Böylece araştırma uygulamaya dönük bir özellik kazanmaktadır.

★ Yan Fayda: Mevcut İşçi Şirketleri Envanterinin Çıkarılması.

Hali hazırda Türk işçi şirketlerinin teferuatlı bir envanteri mevcut değildir. Bu durum

hem Türk hem de Alman ilgilileri için, uygulama ve çalışmalarında, bir boşluk yaratmaktadır. Bu araştırma ile birlikte, yan bir fayda olarak, bu ihtiyaç büyük bir ölçüde karşılanmış olacaktır. Mülâkata tabi tutulabilen işçi şirketlerinin, araştırmanın amacı yönünden önemli birçok özellikleri, kısmî bir envanter olarak tespit edilecektir.

ÇALIŞMA HAYATINA A

Çalışma Bakanlığınca yayınlanmakta olan Çalışma hayatımızla ilgili verilerin bazıları şöyledir.

TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİNE

Yıllar	Sözleşme Sayısı			Sözleşme Kapsadığı İşçi	
	Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel
1966	353	799	1152	1000	1595
1967	358	1981	2339	1124	2506
1968	363	969	1332	1440	1531
1969	433	986	1419	1261	1614
1970	478	1038	1516	2309	2727
1971	328	1114	1442	978	3564
1972	141	347	488	277	387
TOPLAM	2454	7234	9688	8389	13924

Not: 1966-1971 yıllarına ait bilgiler 30.6.1972
1972 yılına ait bilgiler ise 25.7.1972 tarihi itibarıyla
Yine 1963-1971 döneminde yapılan grev ve lokavtların etkisi
da da dergide şu veriler yer almaktadır.

GREV NEDENİYLE KAYBOLAN İŞGÜNÜ SAYISI

Yıllar	Grev		Katılan	Kaybolan
	Sayısı	Süre	İşçi sayısı	İşgünü sayısı
1963	8	269	1514	19739
1964	83	2696	6640	238261
1965	46	1730	6593	336836
1966	42	1091	11414	430104
1967	100	3992	9463	344112
1968	54	1715	5179	175286
1969	86	1927	20162	323220
1970	72	1749	21156	220189
1971	78	2131	10916	476116
Toplam	569	17300	93037	2563863

Yukarıda lokavtlarla ilgili verilen rakamları aynı şekilde grev için bir ayırım yapılmadığından ihtiyatla karşılamak gerekir.

İLGİNÇ VERİLER

ma Dergisinin 2 ci sayısında yer alan çalış-

LİŞKİN SAYISAL BİLGİLER

İn i Sayısı	Sözleşmenin Kapsadığı		İşçi Sayısı
	Toplam	Kamu	
2595	159375	175013	334388
3630	110041	78724	188765
2971	254600	163697	418297
2875	98105	136381	234486
5036	334708	215243	549951
4542	188583	153967	342550
664	52110	29370	81480
22313	1197522	952395	2149917

erlenmiştir.

ömiye verdikleri kayıplar hakkın-

LOKAVT NEDENİYLE KAYBOLAN İŞGÜNÜ SAYISI

Yıllar	Lokavt sayısı	Süre	Lokavta uğrayan işçi sayısı	Kaybolan işgünü sayısı
1963	—	—	—	—
1964	2	57	608	13188
1965	52	1092	1051	22071
1966	—	—	—	—
1967	—	—	—	—
1968	71	1317	727	14397
1969	1	10	18	180
1970	4	276	1389	98229
1971	3	165	2064	95730
Toplam	133	2917	5857	243795

le birlikte ilân edilen lokavtılar

Toplu İş Sözleşmeleri

İNCELEMELER - GELİŞMELER...

1972 yılı başından 1973 yılı mart ayına kadar olan sürede Türk-İş'e bağlı sendikaların yapmış olduğu 101 sözleşme Türk-İş Ekonomik Araştırma ve Dokümantasyon Merkezince kıyaslamalı bir araştırma olarak neşredilmiştir.

Ele alınan Toplu İş Sözleşmelerinin bulunduğu işyerlerinin çoğunluğu Marmara bölgesi ile İzmir ve çevresinde bulunmakta, bunu Ankara işyerleri ile yurt çapında Toplu Sözleşmeler izlemektedir.

Sözleşmelerin yarısı Kamu Kesimi, diğer yarısı da Özel kesim işyerlerini kapsamaktadır. Sözü geçen işyerlerinde ise 458.450 işçi çalışmakta olup, bu işyerlerinde çalışanların % 90.4'ünün sendikalı olduğu anlaşılmaktadır.

Sözleşmelerin Kapsamları

a) Ücret artışları :

Sözü geçen Toplu Sözleşmelerin % 90.5'unun yürürlük süresi 2 yıl geri kalanın ise 3 yıldır. Birinci yılda en az 0,10 TL., en fazla 2.— TL.sı saat ücretine seyyanen zam yapıl-

miş bulunmaktadır. İkinci yılda ise bu rakamlar 0,40 TL. ile 1,50 TL., üçüncü yıl ise 1,50 TL.dir. Mevcut sözleşmelerden sadece birinde parça başına yapılan iş için zam, 37 Toplu Sözleşmede ise 1 ile 15 yevmiye arasında (yılda) teşvik zammı öngörülmüştür.

b) Çalışma Saatleri :

Basın işkolunda yapılan üç Toplu Sözleşmede 7 saatlik, geri kalanlarda 8 saatlik günlük çalışma süresi benimsenmiş olup, haftalık çalışma saatleri % 96.5'da 48 saat % 3'ünde 42 saat, % 0.5'inde ise 45 saattir. Sözü geçen Toplu Sözleşmelerin büyük çoğunluğunda 20 dakika ile 60 dakika arasında ara dinlenmeleri çalışma süresinden sayılmaktadır.

c) Ücret Unsuru İle İlgili Sair Hususlar :

Genel olarak normal fazla mesai % 50-75 arasında zamlı, bayram ve genel tatillerde % 50-100 arasında zamlı ödenmektedir. Bu Toplu Sözleşmelerin % 41.5'da 15 güne kadar olan ihbar önerileri % 38.5'unda ise 15 günle 3 hafta arasında ihbar önerisi öngörülmüştür. Bir yıla kadar olanlarda ise büyük çoğunluk kanunî haddi korumuş bir kaçında ise 5 ilâ 9 hafta arasında ihbar müddeti tespit edilmiştir. Daha sonraki yıllar içinde durum aynı görünümde-dir. Kıdem tazminatında ise 1 yıldan sonra 10 sözleşmede 9 günle 30 gün arasında kıdem tazminatı geri kalanlarda ise 15 gün ile 30 gün arasında

da değişen ve en az 3 yıl çalışmadan sonra uygulanan kıdem tazminatları saptanmıştır. Toplu Sözleşmelerden 22 tanesinde 5 yılda 15 yevmiyeden başlamak üzere 30 yılda 175 yevmiyeye varan kıdem teşvik ikramiyesi öngörülmüştür.

d) İzin Süreleri ve Sosyal Yardımlar :

1 yıla kadar çalışmalarda izin süreleri % 98 oranında kanun hadde kalmış % 2 oranında ise 15-21 gün arasında yıllık ücretli izin düzenlenmiştir. 1-3 yıl arasındaki izinlerde ise sözleşmelerin % 54'nde 15 ile 20 gün, % 38'inde kanun süre, % 8'inde 20-30 gün sreler tespit olunmuş olup; keza 3 yıl üzerindeki izinlerde de aynı ölçüde artışlar görülmektedir. 10 yıl çalışma sresinde bu izin 45 güne kadar çıkmaktadır.

Toplu Sözleşmelerde izinlerle ilgili ilginç bir diğer yn de ücretli mazeret izinlerinin özellikle kamu kesiminde bir hayli fazla oluşudur. Özellikle hizmetler sektöründe (bil-hassa belediyelerde) bu miktar 40 güne kadar çıkmaktadır. Diğer sözleşmelerde ise 3 gün ile 10 gün arasında değişmektedir. Çok az sayıda da olsa mazeretli izin süresini 8 saat olarak tespit eden Toplu İş Sözleşmesi de mevcuttur. Keza cretsiz izinlerde de aynı ölçüde artış göze çarpmaktadır. Diğer sosyal yardımlarda ise % 90 oranında 200 lira ile 2.000 TL. arasında değişen evlilik, 150 ile 1.000 TL. arasında değişen doğum, 350 TL. ile 5.000 TL. arasında değişen

(genellikle 1.000 TL. civarında) ölüm, 10 TL. ile 35 TL. arasında değişen çocuk yardımı mevcuttur.

Toplu Sözleşmelerin 42'si 2 maaş, 6'sı 2,5 maaş, 3'ü 3 maaş; 18'i 1 ile 1,5 maaş, 8'i 15 günlük, yıllık ikramiye ödemeyi öngörmekte olup, 39 sözleşmede ikramiye ile ilgili bir hüküm bulunmamakta geri kalanlarında ise kâra, çalışma süresine v.s. bağlı olarak değişen çeşitli ikramiyelerin verileceği hükmü mevcuttur. Keza Toplu Sözleşmelerin % 90'ında 3.75 TL. ile 10 TL.ya kadar değişen (ortalama 5 TL.) yemek yardımları ile şehre uzak işyerlerinde taşıma servisi yapılacağı hükmü mevcuttur.

Dernekten İsteyiniz.

Üyelerimize çeşitli konularda yardımcı olabilecek yayınlardan Derneğimize en son gelen birkaç tanesi aşağıda verilmektedir.

- International Bureau of Fiscal Documentation tarafından derlenen «Avrupa'da Özel Yatırım Gelirlerinin Vergilendirilmesi» ve «Avrupa'da, Faiz, Hisse Senedi ve Patent Haklarının Vergilendirilmesi» konulu föy-volan servisleri. Bu dökümanlar içinde halen Avrupa'da uygulanmakta olan yeni vergi sistemleri ve vergi mevzuatı en ince ayrıntıları ile verilmektedir.
- Türk-İş, Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi tarafından hazırlanan yürürlükteki 101 Toplu İş Sözleşmesinin kıyaslamalı araştırması; bu döküman içinde işkolları özelliklerine göre kıyaslamalı analizler verilmektedir.
- Ayrıca, Çalışma Bakanlığı tarafından çıkarılan Çalışma Dergisinin II. sayısında iş hayatımız ile ilgili ilginç veriler yer almaktadır.
- Devlet İstatistik Enstitüsü'nün son olarak yayınladığı «Türkiye İstatistik Yıllığı-1971»;
- Devlet Planlama Teşkilâtı'nca yayınlanan Üçüncü Beş Yıllık Plan ve 1973 yılı İcra Planı;

Elimizde tek nüsha olan bu yayınlar Dernek merkezinde üyelerimizin istifadesine açıktır.

MAYIS 1973

alı	1	
arşamba	2	
erşembe	3	
uma	4	
. ertesi	5	

. ertesi	7	
alı	8	
arşamba	9	
erşembe	10	
uma	11	
. ertesi	12	

. ertesi	14	
alı	15	
arşamba	16	
erşembe	17	
uma	18	
. ertesi	19	

. ertesi	21	
alı	22	
arşamba	23	
erşembe	24	
uma	25	
. ertesi	26	

. ertesi	28	
alı	29	
arşamba	30	
erşembe	31	